

והשבת אל לבבך כי יהוה הוא האלהים בשרים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (3 קמ"א 39)

ויעש הדע כי לא תהיה (3 קמ"א 39)

ואם תבקשנה כפסך וכפסמנים תחפשנה: אז תבין יראת יהוה ודעת אלהים תמצא: (3 קמ"א 39)

ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש יהוה וכל יצר מחשבות מבין אסתרדשונו ימצא לך ואסתעבדנו וינחך לעד: (3 קמ"א 39)

וזהו סאו"ל חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב. פי' כמו שהם חקרו כדעתם ולא נמשכו אחרי דעת אהרנים, כן האדם צריך להיות כאילו נולד היום ויבין מעצמו למשוך אחרי עיקרי הדת. וזהו "מוקנים אתבוננו" — מהקבלה אתבוננו, כי פקודיך נצרתיו? כי נעשה לו הקבלה כ"כ נקנה כשכלו כאילו הם פקודים שהשכל יהייבם. כי אחרי שהקבלה ביסודות הדת כמו יציאת מצרים ושבת יתחקי הרכה יעשו הכל בשכחה. מראה ואמר לסיקא אקוואליתא 38

14
מרגלא בפומיה דרבי מאיר: גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך, נצור תורתך בלבבך ונגד עיניך תהיה יראתך, שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועון, ואני אהיה עמך בכל מקום. מס' ברכות דף י"ד. ע"א.
גמור בכל לבבך כו'. הכוונה בזה כחש הפלוסופים האלהיים דחייב כל אדם להשגיל בידיעת מלאותו ואלמדו ויכלתו וידעת דרכיו כו' ית' ביה כפי יד שכלו על אדם לך ע"כ אמונתו והתורה וכל מה שגראה לו בשכלו שהוא נגד תורתו הקדושה לא יאמין בו ויחלה הדבר כקט שכלו

15
אלו הן בין הפרקים: בין נרקה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, ובין שמע לנהיה אם שמע, בין נהיה אם שמע לניאמר, בין ניאמר לניציב, רבי יהודה אומר: בין ניאמר לניציב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה שמע לנהיה אם שמע? אלא קדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות, ונהיה אם שמע לניאמר? שנהיה אם שמע נוהג ביום ובלינה, וניאמר אינו נוהג אלא ביום. כ"ט פתק ב' שנה ב'

16
רוב הדברים וחבור הספרים אבל דברי הפילוסופים בענין ההוא והם הבקאים בפילוסופיא הוא דבר מופלא מאד ועמוק וצריך להקדמות רבות והרגיל בחכמות והאיש המשכיל הלבוב ישים אל לבו הדברים ההם ויקשור את דבריהם עם דברי הכתוב ראה נתתי לפניך היום את הוציאים ואת הטוב וגו' אות באות וכו' מדבריהם ענין קרוב ממה שדברתי לך ביסוד הזה או מה שהוא יותר מדויק ממנו ומבורר ועוד נדבר בקצת הענין הזה במסכת אבות ואראך קצת מהסכמת בקיא הפלוסופים לדברי הכתוב בכל הענינים ואין זה מקום להביא שם הדבר הזה לולי אשר כונתי כשיבא זכר דבר בענין האמונה לבאר בו מעט כי יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדו:
סליקא לה מסכת ברכות.
מאמ' כ"ט (כ"ט) המשנה סוף מסכת ברכות

אתה שלמה בני שהפליא ה' עמך בחסדים גדולים אין די לך בזה לכד, רק דע, אם באכונות ודעות לא די שתסגך על הקבלה בלבד רק דע את אלהי אביך ע"פ הדיעה, שחשכיל ברכיו ואמתותיו ע"פ ידיעת השכל, ואם נמשיש לברונו, כעבר העובר חכיד בלי הפסק וסתיה העבודה כלב שלם ובנפש חפצה, שלא תהיה בעבור שום פניה חיצונית רק בלב שלם, ולא כחוד הכרח ויראת העונש רק כאהבה עד שנפיש חושינו כזכירתו, כי כל לבבות דורש ה' הלב לניין כח הממשלה אשר בנפש, ויצרי הכחשבות הם קודמים לכחירת הלב, שהארם יחשוב מחשבות, והנפש חעלה כמעמקיה ציורים רבים ורוכס נוטים לרעה, כמו ציורי התאוה והנאוה והכעס וכדומה, ואו צריך להלחם עם היצר והלב שהוא כח הכושל ימשול על יצר הכחשבות, וה' דורש את הלב באיזה דרך יבחר, ונס את ציורי הכחשבות המצטיירים ועולים על הלב, ומ"ש כל לככות דורש הוא עונה על עכדוהו בלכב שלם, וכ"ש וכל יצר כהשבות מבין הוא עונה עמ"ש כנפ"ט חפצה, שמי שהגיע למדרגה עד שנששו תחפז וחושיק כעבודת ה', לא יצטייר בלבו ציור אחר שהוא נגד עבודת ה' ולא יחפז ברע כלל, עד שלא תחקום בנששו מלומה כלל. מנ"ק"מ 38 ב' כ"ט

כפסך וכפסמנים תחפשנה, אז תבין יראת ה', אינו אומר אז תבין פילוסופיה, אז תבין תכונה, אז תבין רפואה, אז תבין דינים, אז תבין הלכות, אלא אז תבין יראת ה', הרי זה ש'הכין היראה צריך לנקש אותה בפסך ולחפש אותה בפסמנים. הרי אפוא במה ששלמד לנו מאבותינו ובמה ששפסקם אצל קל-בן-דעת דרדך קלל, או הנמצא ופן לקל שאר חלקי העיון ולעיון הנה לא יהיה ופן. למה לא יקבע אדם לעצמו עמים לפחות להסתלקות הנה אם מן רכח הוא בשארית זמנו לפנות אל ציונים או אל עסקים אחרים, והנה

סוף שלמים הרצאה

ספר "בית יעקב" — תוספות מעשה רב" — לרבי ישראל משקלוב סעיף ט"ו: "והיה מהבב הגר"א ספר 'בגורת המאור' וספר חובת הלבבות וולד 'יער היהוד' ובמקום 'יער היהוד' היה אומר שילמדו 'ספר הכוונה הראשון' שהוא קדוש וטהור ועיקרי אמונת ישראל ותורה תלוין בו. והיה מהבב ספר 'מסילת ישרים' ללמוד מקרא יאגדה ומדרשים, ד"ס גנוזים אוצר יראת שמים".

אלולם אמר התורה האלוליה

וזהו הענין שאמר ר' יוחנן בן זכאי לתלמידיו כשברכס: (ברכות כח): "יה"ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד אמרו לו עד כאן? פי' שהוא אמר להם לפי סדרנתם הגבוהה, ומ"ס העיר להם עוד לפי סדרנתם, שהכרת ההשגחה יקחו בגדר חקירה ולא באמונה לכד, כי בגדר חקירה יושרש בחוש היטב כאלו עומד לפניו ית', ויכוש ממניתי' מסש כמו המתכיש לפני בני אדם.

וזהו כונת הפסוק (תהלים קל"ט א), "חקרתני" — כנגד חקירה, כי — "ותדע", פי' כי אתה משגיח, וזו כמרת התפלה לראות כאלו שכינה עומדת כנגדו. אכ"ר.

והנה הפרוטמער המורגל בעולם, כלי השכלה ודעת, הלא סובר שיש להכיר הכל הכלים כאפנה, אבל האמת, אם רק יאמין בהכל הכלים אבל לא יבין בעצמו בהרגש ובקנין ע"י רוב עמל והרגל, אין אצלו הבל, וע"כ צריך ליקח זאת בלא אמונה, רק ישריש כדעתו ובמחשבותיו הרכות בזה, להכין בהרגשו כי העולם הבל וכוכ, ועי"ז יתהבל העולם אצלו, וכוה

הכלתי משכילים מוטעים, כי הם סוברים כי אין מה לעסוק בזה בדעת, כי הלא כבר אני מאמין בדברי שלהע"ה; וכן כמדות, מה לי לעכוכ בהרגלים ובמועצות ובתחכולור, הלא אני מאמין שאסור להתנאות, וכדומה. ומטעים הנ"ל ג"כ מוטעים העולם אשר אינם מתפעלים כלל מאחרים השוכרים רצונם בעניני כבוד וכדומה, כי לוקחים הענינים הנ"ל בדרך אמונה: אני מאמין שאסור להתנאות וכדומה, וא"כ מה יש להתפעל, אמו אני איני מאמין בזה? אבל באמת צריך ליקח זאת ניפ וויא א פרוטמער, רק אני בעצמי אחקור זאת בשכלי וביגיעתי, וכזה ישתרש בלבי היטב.

הכל הכלים אינו רק כמדבר בעד אחרים, והראי, אם ינעו בו כחוש השערה ימלא קצף וחימה גם כעת שידבר כי העולם הבל, כמו מדבר על מיתה: פלוני מת, אבל הוא לא ימות, כידוע, בר נש אויל כהאי עלמא וכו'. ונמצא כי עיקר עמל האדם שהוא יאמר הבל הכלים ולא כמדבר בעד אחרים.

דברנו האיך שתפלה היא שורש השלמות. כי שורש השלמות אחרי כל ההשכלה של אמונה הוא להגיע למדרגת הכרת השגחה, ולא כמו הפרומע שסוברין העולם, היינו פרומקיים בלא השכלה. למשל אם יאמרו לאדם: מה תצקע כר"ה על גלות השכינה, צקע לחם, יכעם ויאמר: הלא אמר שלמה המע"ה, "הכל הבלים", הרי העולם הבל ולמה אבקש על הבל, אבקש רק על גלות השכינה כמו ששהע"ה בקש רק חכמה ודעת. אבל הוא לא יבין כי הן אמת שהע"ה אמר, "הכל הבלים", אבל הוא לא אמר, ואם יאמר הוא

חקרתני ותדע